

สารพอลิเมอร์และการใช้ประโยชน์

- 13.1 สารพอลิเมอร์
- 13.2 ประเภทของสารพอลิเมอร์
- 13.3 สมบัติทางกายภาพของสารพลาสติกพอลิเมอร์

บทนำ

สารพอลิเมอร์ (polymer) คือ โมเลกุลขนาดใหญ่มากประกอบด้วยอะตอมเป็นจำนวนหลายร้อยหลายพันอะตอม พอลิเมอร์ธรรมชาติเป็นพื้นฐานของขบวนการแห่งชีวิตทั้งหมด ตัวอย่างในธรรมชาติที่เป็นพอลิเมอร์ ได้แก่ ยางธรรมชาติ แป้ง โปรตีน และการดิวคลีอิก และตัวอย่างที่มนุษย์สังเคราะห์ขึ้นได้แก่ พอลิสไตรีน (polystyrene) พอลิเอทิลีน (polyethylene) พอลิไวนิลคลอไรด์ (polyvinylchloride) หรือที่รู้จักกันว่า พีวีซี (PVC) เป็นต้น

13.1 สารพอลิเมอร์

สารพอลิเมอร์หรือมาโครโมเลกุล (macromolecule) หมายถึงโมเลกุลขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยของโมเลกุลซ้ำกันมาต่อกันมากมายเป็นสายโซ่ยาว กรรมวิธีที่หน่วยย่อยต่างๆ มาต่อกันเรียกว่าการเกิดพอลิเมอร์ไรเซชัน (polymerization) สารพอลิเมอร์บางชนิดเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น เส้นใยธรรมชาติ แป้งและเซลลูโลส การแบ่งประเภทชนิดของพอลิเมอร์สามารถแบ่งตามกรรมวิธีการผลิต ได้แก่ วิธีการสังเคราะห์ชนิดของโมโนเมอร์ที่ใช้ และลักษณะโครงสร้างของโมเลกุลที่นำมาใช้งาน

Degree of polymerization (D.P) คือจำนวน repeating units ในสารพอลิเมอร์

น้ำหนักโมเลกุลพอลิเมอร์ทั้งหมด = น้ำหนักโมเลกุลต่อ 1 หน่วย x D.P

$D.P = \text{น้ำหนักโมเลกุลพอลิเมอร์ทั้งหมด} / \text{น้ำหนักโมเลกุลต่อ 1 หน่วย}$

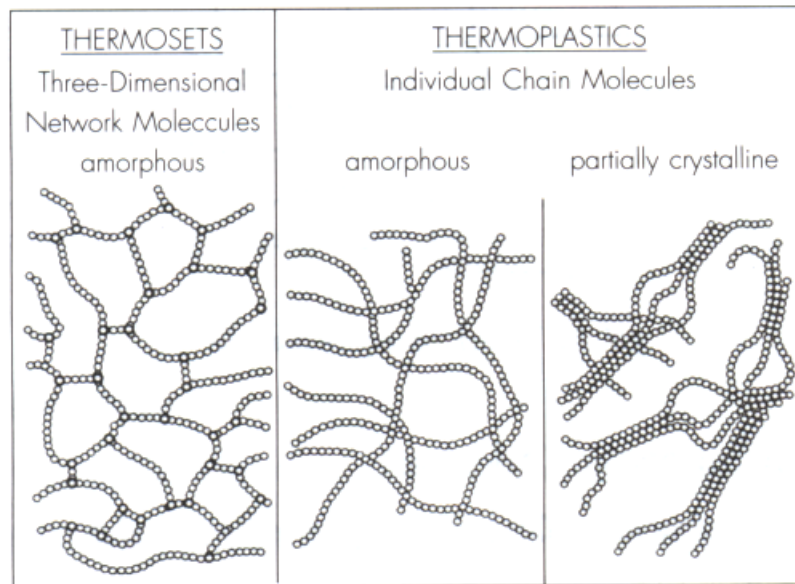
ตัวอย่าง สารเซลลูโลส มีน้ำหนักโมเลกุลพอลิเมอร์ทั้งหมด = 486,000 และมีน้ำหนักโมเลกุลต่อ 1 หน่วย ($C_6H_{12}O_6 = 72 + 10 + 80$) = 162 ดังนั้นสารเซลลูโลส มี $D.P = 486,000 / 162$ เท่ากับ 3000

13.1.1 ลักษณะสมบัติทางกายภาพของสารพอลิเมอร์

สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ เทอร์โมพลาสติก (thermoplastic) และเทอร์โมเซตติงพลาสติก (thermosetting plastic)

1. เทอร์โมพลาสติก เป็นสารพอลิเมอร์ที่ละลายได้ในตัวทำละลายบางชนิดเมื่อถูกความร้อนสามารถหลอมตัวได้และจะแข็งตัวเมื่อเย็นลงจึงสามารถนำมาหลอมใหม่ได้หลาย ๆ ครั้งโดยคุณสมบัติทางเคมีไม่เปลี่ยนไป เทอร์โมพลาสติกโดยมากประกอบด้วยพวก long chain carbon atoms ที่เกิดพันธะโควาเลนต์เข้าด้วยกัน บางครั้งอาจมีธาตุไนโตรเจน ออกซิเจนหรือกำมะถันเข้าไปเกิดพันธะโควาเลนต์ในโมเลกุล และระหว่างโมเลกุลต่อโมเลกุลจะเกิดพันธะทุติยภูมิ (secondary bonds) กันอีกด้วย สารเหล่านี้ได้แก่พวกพอลิเอทิลีน (polyethylene) และพอลีอะคริลิกแอซิด (polyacrylic acid) พีวีซี (PVC) ดังรูป 13.1

2. เทอร์โมเซตติงพลาสติก พอลิเมอร์นี้จะมีรูปทรงถาวรเมื่อผ่านกระบวนการผลิตโดยใช้ความร้อนหรือความดัน ผลผลิตที่ได้ไม่สามารถนำมาหลอมละลายได้อีกและไม่สามารถเปลี่ยนรูปร่างใหม่ได้ ถ้าให้ความร้อนมากๆ จะไหม้เกรียมและคุณสมบัติทางกายภาพเปลี่ยนไปจากเดิม โดยส่วนใหญ่สารเทอร์โมเซตติงพลาสติกประกอบด้วยคาร์บอนอะตอมที่เกิดพันธะโควาเลนต์เข้าด้วยกันเป็นโครงข่ายได้เป็นของแข็งบางครั้งในโครงข่ายนั้นจะมีอะตอมของธาตุไนโตรเจน ออกซิเจน กำมะถัน หรืออะตอมอื่นๆ เข้าไปเกิดพันธะโควาเลนต์ร่วมด้วย สารพวกนี้ได้แก่ อีพอกซีเรซิน (epoxy resin) ฟีนอลิกเรซิน (phenolic resin) ยูเรีย-ฟอรัมาลดีไฮด์เรซิน (urea formaldehyde resin) เมลามีนฟอรัมาลดีไฮด์เรซิน (melamine formaldehyde resin) ดังรูป 13.1

รูปที่ 13.1 ความแตกต่างโครงสร้างโมเลกุลของเทอร์โมพลาสติกและเทอร์โมเซตติ้งพลาสติก

13.1.2 ลักษณะการจัดตัวของสารพอลิเมอร์

สามารถแบ่งตามชนิดของการเกิด การจัดตัวของสารโมโนเมอร์และตามชนิดของโครงสร้างโมเลกุล

1. แบ่งตามชนิดการเกิดสารพอลิเมอร์ สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภทดังนี้

พอลิเมอร์ธรรมชาติ เป็นพอลิเมอร์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น โปรตีน ไขมัน เซลลูโลสและยางธรรมชาติ

พอลิเมอร์สังเคราะห์ เป็นพอลิเมอร์ที่เกิดจากการสังเคราะห์เพื่อใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เช่น พลาสติก ไนลอน ดาครอน และลูไซต์

2. แบ่งชนิดการจัดตัวของสารโมโนเมอร์

โฮโมพอลิเมอร์ (Homopolymers) เป็นพอลิเมอร์ที่ประกอบด้วยโมโนเมอร์ชนิดเดียวกัน คือในสารโซ่โมเลกุลจะเป็น A-A-A-A-A เช่น แป้ง พอลิเอทิลีน หรือ PVC

โคพอลิเมอร์ (Copolymers) เป็นพอลิเมอร์ที่ประกอบด้วยโมโนเมอร์ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป เช่น โปรตีน พอลิเอสเทอร์ กรณีของโคพอลิเมอร์ที่มาจากโมโนเมอร์ 2 ชนิด สามารถแบ่งได้ตามลักษณะการจัดเรียงตัวของโมโนเมอร์ คือ

โคพอลิเมอร์แบบสลับ (Alternating copolymers) ในสารโซโมเลกุลของพอลิเมอร์ประกอบด้วยโมโนเมอร์ A และโมโนเมอร์ B เรียงสลับกันไปอย่างมีระเบียบ คือ

~~~~ ABABABABABA ~~~~

โคพอลิเมอร์แบบสุ่ม (Random copolymers) ในสารโซโมเลกุลของพอลิเมอร์ประกอบด้วยโมโนเมอร์ A และโมโนเมอร์ B ปะปนกันอย่างไม่มีระเบียบ คือ

~~~~ ABBBBABABAABAB ~~~~

โคพอลิเมอร์แบบบล็อก (Block copolymers) ในสารโซโมเลกุลพอลิเมอร์ประกอบด้วยโมโนเมอร์ A และโมโนเมอร์ B ซึ่งแต่ละโมโนเมอร์ทั้ง 2 ชนิดพบว่าอยู่กันเป็นกลุ่มๆในสารโซพอลิเมอร์ คือ

~~~~ AAAAAABBBBBBAAAAAABBBBBB ~~~~

โคพอลิเมอร์แบบกราฟท์ (Graft copolymers) ในสารโซโมเลกุลพอลิเมอร์ประกอบด้วยโมโนเมอร์ A และโมโนเมอร์ B ซึ่งอาจจะมีสายโซ่พอลิเมอร์ A เป็นหลักและมีสายโซ่พอลิเมอร์ B แยกเป็นกิ่งออกไป คือ

~~~~ AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA ~~~~

B	B
B	B
B	B
B	B
B	B

3. แบ่งตามชนิดของโครงสร้างโมเลกุล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิดคือ

พอลิเมอร์แบบเส้น (Linear polymers) เป็นพอลิเมอร์ที่เกิดจากโมโนเมอร์สร้างพันธะต่อกันเป็นสายยาวไม่มีกิ่งหรือสาขาแยกออกไป มีลักษณะดังนี้

พอลิเมอร์แบบกิ่ง (Branched polymers) เป็นพอลิเมอร์ที่เกิดจากโมโนเมอร์ยึดกันแต่กิ่งก้านสาขาแยกออกไปจากพอลิเมอร์ของโซ่หลัก มีลักษณะดังนี้

พอลิเมอร์แบบร่างแห (network polymers) เป็นพอลิเมอร์ที่เกิดจากโมโนเมอร์เชื่อมต่อกันเป็นร่างแห มีลักษณะดังนี้

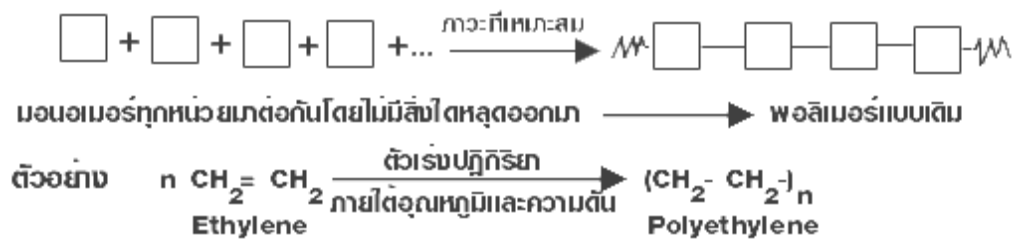

13.1.2 ปฏิกริยาพอลิเมอร์ไรเซชัน

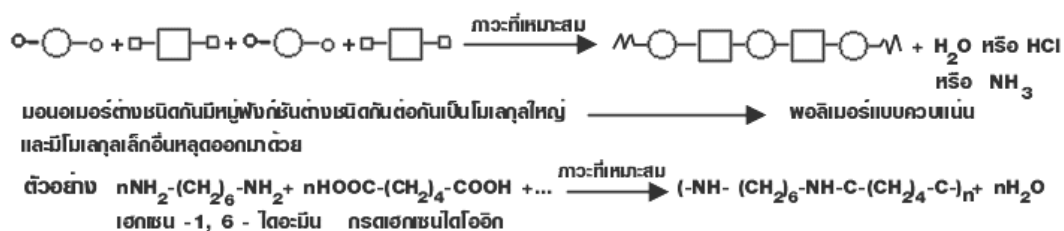
พอลิเมอร์ไรเซชัน (Polymerization) คือกระบวนการเกิดสารที่มีโมเลกุลขนาดใหญ่จากสารที่มีโมเลกุลเล็ก สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

1. ปฏิกริยาการเกิดพอลิเมอร์ชนิดเพิ่มเข้า (Additional polymer)

เป็นวิธีการที่จะสังเคราะห์สารพอลิเมอร์โดยการเพิ่มต่อโมโนเมอร์เข้าด้วยกัน และไม่มีการสูญเสียอะตอมหรือโมเลกุลแต่อย่างใด การเพิ่มสารโมโนเมอร์ในการสังเคราะห์จะใช้สารประกอบอัลคีนเป็นสารเริ่มต้น ลักษณะตัวอย่างของพอลิเมอร์ชนิดนี้ได้แก่ polyethylene , teflon , polyvinyl chloride และ polyvinyl alcohol

2. ปฏิกิริยาการเกิดพอลิเมอร์ชนิดควบแน่น (Condensation polymer) เป็นวิธีการที่จะสังเคราะห์สารพอลิเมอร์ขึ้นโดยการควบแน่น วิธีนี้จะทำให้โมโนเมอร์แต่ละโมเลกุลที่มีหมู่ฟังก์ชันอย่างน้อย 2 หมู่มาทำปฏิกิริยาควบแน่นกัน พร้อมกับมีการกำจัดโมเลกุลขนาดเล็กออกมาซึ่งได้แก่ น้ำ แอมโมเนียหรือกรดเกลือ ตัวอย่างสารพอลิเมอร์ชนิดนี้ได้แก่ พอลีเอสเตอร์ (polyester) พอลิยูรีเทน (polyurethane) และพอลิอะไมด์ (polyamide)

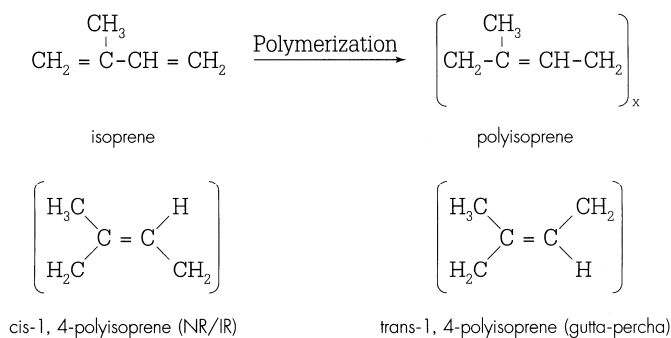
13.2 ประเภทของสารพอลิเมอร์

ประเภทของสารพอลิเมอร์สามารถแบ่งประเภทออกได้เป็น 3 ชนิด

1. ยางธรรมชาติและยางสังเคราะห์
2. สารพลาสติก
3. เส้นใยสังเคราะห์

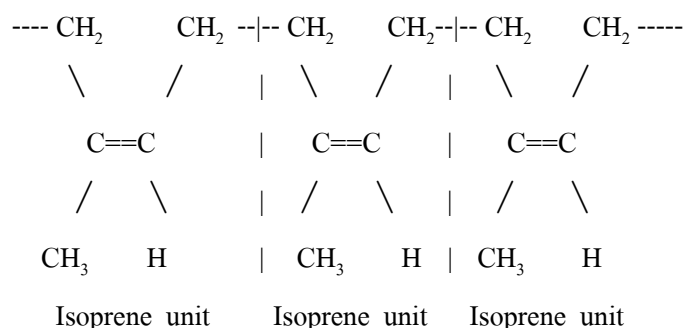
13.2.1 ยางธรรมชาติและยางสังเคราะห์

1. ยางธรรมชาติ เป็นสารพอลิเมอร์ชนิดหนึ่งซึ่งได้มาจากต้นไม้น้ำยางธรรมชาติจะมีลักษณะเป็นสีขาวเหมือนน้ำมันและมีเนื้อยางประมาณ 25 - 40 % มีความหนืด 12 - 15 centipois มีความเป็นกรดและด่าง pH ที่ 6.5 - 7.0 มีความหนาแน่นประมาณ 0.975 - 0.980 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตรเรียกสภาพนี้ว่าน้ำยาง ถ้าใส่กรดฟอร์มิค 2 %

รูปที่ 13.2 ยางธรรมชาติ isoprene ในรูปแบบ cis และ trans

พอลิเมอร์ของยางธรรมชาติ เกิดจากโมเลกุลของไอโซพรีนหลาย ๆ โมเลกุลมาต่อกันเป็นสายพอลิเมอร์

ขบวนการผลิตยางธรรมชาติที่ได้จากการกรีดยางพาราซึ่งจะได้น้ำยางที่เรียกว่า latex ตามปกติถ้าปล่อยทิ้งไว้ตามธรรมชาติ เชื้อแบคทีเรียที่อยู่ในน้ำยางที่ทำปฏิกิริยาย่อยสลายพวกแป้ง น้ำตาลและองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอยู่ในน้ำยาง ผลสุดท้ายจะเกิดกรดแอซติก (acetic acid) หรือกรดน้ำส้มในน้ำยางขึ้น วิธีการที่จะยับยั้งไม่ให้แบคทีเรียเจริญเติบโตในน้ำยางคือจะเติมสารแอมโมเนีย (NH₃) ลงในน้ำยาง สารแอมโมเนียจะไปเพิ่ม

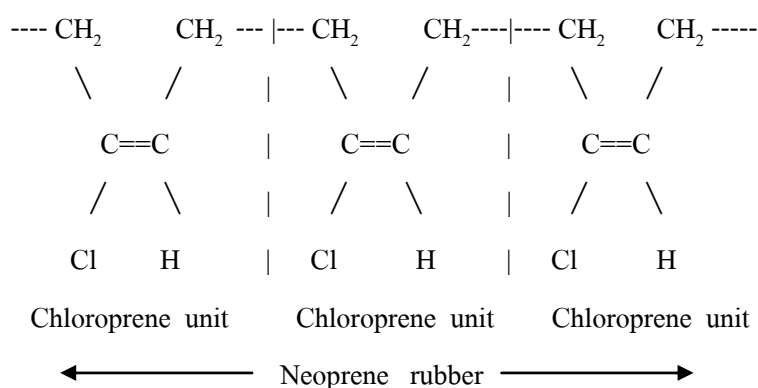
ปกติยางธรรมชาติใช้ประโยชน์ได้น้อย เนื่องจากมีคุณสมบัติไม่ดีคือ จะเกิดความเหนียวเมื่ออากาศร้อนและจะเปราะแตกง่ายเมื่ออากาศเย็นลง ต่อมาได้มีการนำเอายางธรรมชาติมาปรับปรุงให้ใช้งานได้ดีขึ้น โดยนำเอายางธรรมชาติมาผสมกับกำมะถันซึ่งเรียกขบวนการนี้ว่า การเกิดวาคาไนเซชัน (vulcanization) จะได้สายโซ่ของพอลิเมอร์ที่ยาว การเชื่อมโยง (crosslink) ด้วยกำมะถันทำให้ยางมีประโยชน์ในการใช้งานได้มากขึ้น

Sx	Sx	Sx	Sx	Sx	Sx

Vulcanization rubber Sx = จำนวนกำมะถันที่เชื่อมโยงในสาย

ในบางครั้งอาจต้องผสมสารเคมีบางชนิดที่ทำให้คุณภาพของยางมีประสิทธิภาพการใช้งานดีขึ้น จึงมีการใส่สารเคมีหลายประเภทตามหน้าที่ของสารแต่ละตัว ดังตารางที่ 13.1

ต่อมาในปี ค.ศ. 1932 นักวิทยาศาสตร์ได้สังเคราะห์ยางขึ้นมาให้เหมือนกับยางธรรมชาติที่มีความทนทานต่อทุกสภาวะอากาศและความทนต่อน้ำมัน ยางที่สังเคราะห์ขึ้นมาใหม่นี้ชื่อว่านีโอพรีน (neoprene) โมโนเมอร์ของนีโอพรีนคือ คลอโรพรีน (chloroprene)

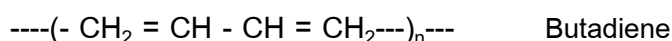
สารนี้โอปรีนมีคุณสมบัติดีกว่ายางไอโซปรีนคือ มีความยืดหยุ่น ทนต่อน้ำมัน ทนแดดและมีความเหนียว

ตารางที่ 13.1 ประเภทสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยางและหน้าที่ต่าง ๆ

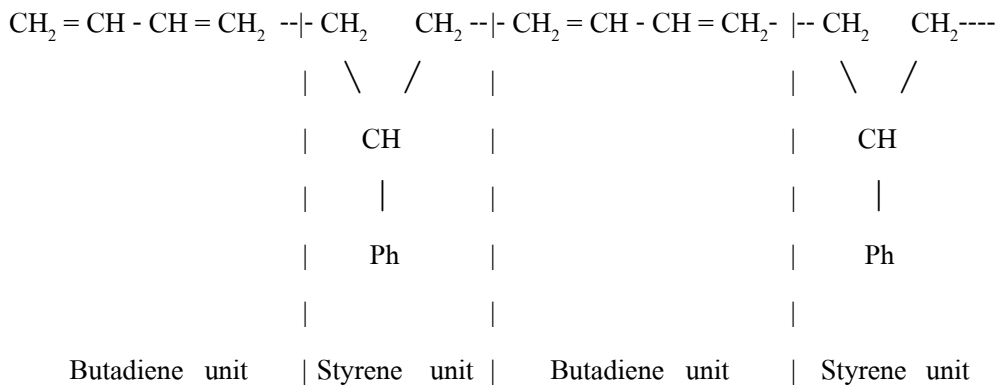
ประเภทของสาร	หน้าที่	ตัวอย่าง
กำมะถัน	วัลคาไนซ์ยาง	Dicymyl peroxide (DCP)
ออกไซด์โลหะ	วัลคาไนซ์ยาง	ZnO, MgO
สารตัวเร่ง (Accelerator)	ช่วยให้ยางวัลคาไนซ์ด้วยกำมะถันได้เร็วขึ้น	Mercaptobanzothiazole
Diethyldithiocarbamate (ZDEC)
Diphenyl guanidine (DPG)
สารกระตุ้นตัวเร่ง (Activator)	ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสารตัวเร่ง	Stearic acid, Zinc oxide
ใช้ร่วมกัน
สารต้านออกซิเดชัน (Antioxidant)	ช่วยลดการเสื่อมสภาพของยางเนื่องจากออกซิเดชัน	Phenyl-β-naphthylamine-
Substituted phenols
สารต้านไอโซน (Antiozonants)	ช่วยลดการเสื่อมสภาพของยางเนื่องจากไอโซน	Substituted p-phenylenediamines
สารเติมแต่ง (Additive)	เสริมความแข็งแรงความทนต่อการฉีกขาดการสึกกร่อนของยาง	Carbon black Silica high-styrene
resin
สารเพิ่มเนื้อ (Fillers)	เพิ่มเนื้อผลิตภัณฑ์เพื่อลดต้นทุนการผลิต	CaCO ₃ Clay เขม่าดำ ซิลิกา
สารช่วยการแปรรูป	ช่วยให้ยางแปรรูปง่ายขึ้น เช่น ลดความหนืด ช่วยการไหล	Paraffin/aromatic oils Stearic
acid Zinc stearate Factice
อื่น ๆ	สารทึบให้สี
สารลดการติดไฟ	TiO ₂ pigments
Antimony trioxide

2. ยางสังเคราะห์ เกิดจากกระบวนการพอลิเมอไรเซชันให้โมเลกุลใหญ่ โมโนเมอร์ที่เป็นวัตถุดิบในการผลิตยางสังเคราะห์ส่วนใหญ่ผลิตจากปิโตรเลียม เช่น

ยางบิวตาไดเอิน (Butadiene) เกิดจากสารโมโนเมอร์ของสารบิวตาไดเอินมาต่อกันหลายโมเลกุล

ยางเอสปีอาร์ (Styrene butadiene rubber , SBR) ยางเอสปีอาร์ เกิดจากการผสมของ styrene 25 % และ butadiene 75 % สารพอลิเมอร์ชนิดนี้มี ประโยชน์มาก ยืดหยุ่นและทนต่อการแตกสลายได้ดี ยางชนิดนี้ส่วนใหญ่ใช้ทำอุปกรณ์กีฬา และผสมทำยางรถยนต์

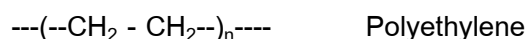
ยางไนไตรล์บิวตาไดอิน (Nitrile butadiene rubber, NBR) เป็น สารประกอบของไนไตรล์และบิวตาไดอินมาผสมกัน ยางชนิดนี้มีคุณสมบัติในการทนต่อน้ำมัน

13.2.2 สารพลาสติก

สารพลาสติกเป็นสารพอลิเมอร์ชนิดหนึ่ง ซึ่งเกิดจากโมโนเมอร์ตั้งแต่ 2 โมโน-เมอร์มาทำปฏิกิริยากันแบบพอลิเมอร์ไรเซชัน สารพลาสติกพอลิเมอร์สามารถแบ่งออก ได้เป็น 2 ชนิดได้แก่ คือ เทอร์โมพลาสติก และเทอร์โมเซตติงพลาสติก

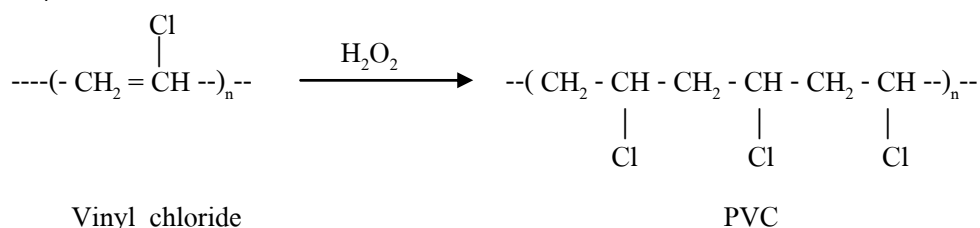
ประเภทของสารเทอร์โมพลาสติก มีดังนี้

1. พอลิเอทิลีน (Polyethylene , PE) เป็นผลพลอยได้ (by - product) ที่ได้จากการกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม ประโยชน์ของสารพอลิเอทิลีนมีมากมาย เช่น ทำถุงพลาสติกหรือทำตุ๊กตา ใช้เป็นส่วนประกอบของรถยนต์และฉนวนกันความร้อน

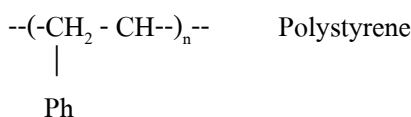
สารพอลิเอทิลีนที่ผลิตได้มี 2 รูปแบบคือ พอลิเอทิลีนชนิดความหนาแน่นสูง (high density polyethylene, HDPE) และพอลิเอทิลีนชนิดความหนาแน่นต่ำ (low density polyethylene, LDPE)

2. พอลิไวนิลคลอไรด์ (Polyvinyl chloride, PVC) สารพอลิไวนิลคลอไรด์หรือสารพีวีซี ซึ่งสามารถสังเคราะห์จากสารโมโนเมอร์ของสารไวนิลคลอไรด์ (vinyl chloride)

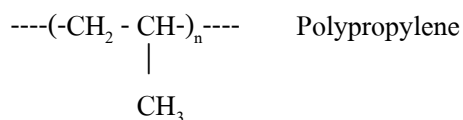
สารพีวีซีจะมีสภาพแข็งเปราะและไม่ยืดหยุ่น สมบัติเช่นนี้ใช้ทำท่อน้ำ มีน้ำหนักเบา ทนต่อสารเคมี ทำหนังสือพิมพ์ ฉนวนหุ้มไฟฟ้า ขวดน้ำ รองเท้า อุปกรณ์ทางการแพทย์และแผ่นเสียง ความเปราะของสารพีวีซีจะลดลงได้โดยการเติมสารประเภทเอสเทอร์ลงไป สารพอลิเมอร์ชนิดนี้ไม่ควรจะนำมาบรรจุอาหารหรือทำขวดพลาสติก เพราะอาจมีสารพลาสติกไซเซอร์ (plastiziser) เช่น สีสหรือสารหล่อลื่นปนออกมา ถ้านำมาเผากับสังกะสีจะเกิดดีคลอรีเนต (dechlorinate) คือเกิดการขจัดสารคลอรีนออกได้

3. พอลีสไตรีน (Polystyrene, PS) สารพอลีสไตรีนเตรียมได้จากการนำสารเบนซีนมา ทำปฏิกิริยากับ 3 โมเลกุลของเอทิลีนจะได้สไตรีน หลังจากนั้นจะเกิดพอลิเมอร์ไรเซชันเป็นสารพอลีสไตรีน

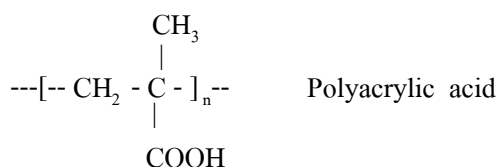

สารพอลีสไตรีนมีความทนต่อการกดและเบส ใช้เป็นฉนวนในส่วนประกอบของตู้เย็นเป็นสารไม่นำไฟฟ้าและใช้ในงานขึ้นรูปโดยการฉีดได้ง่าย

4. พอลิพรอพิลีน (Polypropylene, PP) คุณสมบัติใช้ทำแผ่นฟิล์มสำหรับหุ้มภาชนะ ถูพลาสติกใส่ของร้อน เชือกพอลิพลาสติก กล่องแบตเตอรี่ ถังขยะและชิ้นส่วนของตู้เย็น

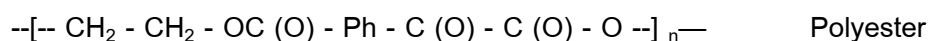

5. พอลีอะไคริลิกแอซิด (Polyacrylic acid) เป็นสารพอลิเมอร์ที่มีโครงสร้างเป็นสายโซ่ตรง ชื่อทางการค้าว่า Plexiglass , lucite หรือ polyglass มีลักษณะใส ทนต่อการกัดและเบส ประโยชน์ใช้ทำเลนส์ คอมพิวเตอร์ แว่นตาและที่ใช้มากที่สุดคือในรถยนต์โดยใช้ทำไฟข้างหน้า ไฟท้าย ไฟเลี้ยวรวมทั้งพวงมาลัย ป้ายโฆษณา ฟันปลอม และหน้าต่างบนเครื่องบิน

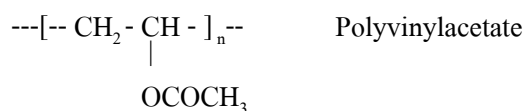

6. พอลีเอไมด์ (Polyamide) ได้แก่สาร Nylon 6 , Nylon 6 - 6 , Nylon 6 – 10, Nylon 7, Nylon 11 และ Nylon 12 สารพวก Nylon 6 และ Nylon 6 - 6 ดูดน้ำได้ดีจึงใช้ทำพวกถุงเท้า เสื้ออกล้ามและเสื้อกีฬา ส่วนพวก Nylon 6 , 11 , 12 ยืดหยุ่นดี ไม่ดูดน้ำจึงนำไปทำขนแปรงสีฟันและเอ็นตราข่ายแบดมินตัน

7. พอลีเอสเตอร์ (Polyester) มีชื่อทางการค้าคือ polyacetal หรือ polyoxy-methylene และ polyglycol เป็นสารไฮโดรคาร์บอนอิ่มตัว ใช้ทำเทปบันทึกเสียง ทำเส้นใยเสื้อผ้าที่ทรงดีไม่ค่อยยับแต่ต้องผสมฝ้ายจากธรรมชาติลงไปเพราะมันกระด้างเกินไป

8. พอลีไวนิลอะซิเตท (Polyvinylacetate) เตรียมได้จากอะเซตริกแอซิดทำปฏิกิริยากับกรดน้ำส้ม (acetic acid) ประโยชน์ใช้ทำกระจกนิรภัย ทนทานต่อจารบีและน้ำมัน นิยมใช้ทำกาวลาเท็กซ์ ทำฟิล์มเคลือบผิววัสดุ เคลือบพื้นและทำสีน้ำ

ประเภทของสารเทอร์โมเซต มีดังนี้

1. อีพอกซีเรซิน (Epoxy resin) เตรียมได้จากการนำเอาสารฟีนอลมาทำปฏิกิริยากับสารละลายอะซีโตน สารเรซินพวกนี้จะมีคุณสมบัติเหนียวใช้ฉีดรอยร้าวต่างๆ ได้ดี ถ้านำเอาสารอีพอกซีเรซินมารวมกับใยแก้ว (fiber glass) จะทำให้มีลักษณะแข็งขึ้น

2. ยูเรีย - ฟอรัลดีไฮด์เรซิน (Urea-formaldehyde resin) ลักษณะโครงสร้างเป็นร่างแหจึงมีคุณสมบัติที่แข็ง ไม่หลอมละลายง่าย มีลักษณะใสและทนต่อสารอินทรีย์ดีมาก ไม่ทนต่อกรดและเบส แต่ทนต่อแรงดึง แรงกระแทก ดูดซึมน้ำได้เล็กน้อยและเป็นฉนวนไฟฟ้าที่ดี

3. เมลามีน - ฟอรัลดีไฮด์เรซิน (Melamine - formaldehyde resin) มีลักษณะแข็งมาก ไม่หลอมละลาย มีผิวหน้าที่แข็งทนต่อการขีดข่วนและทนต่อการเกาะของคราบน้ำจากกาแฟได้ดี ดังนั้นจึงนิยมนำมาทำภาชนะพวกจานชามต่างๆ

4. พอลิยูรีเทน (Polyurethane) นิยมใช้ทำโฟมชนิดยืดหยุ่นและโฟมชนิดแข็ง จึงใช้เป็นฉนวนในกระติกน้ำแข็งหรือผนังตู้เย็น ทำส่วนประกอบของเรือเพื่อให้การลอยตัวดีขึ้นและทำน้ำยาเคลือบผิววัสดุป้องกันรอยขีดข่วนได้ดี

13.2.3 เส้นใยสังเคราะห์

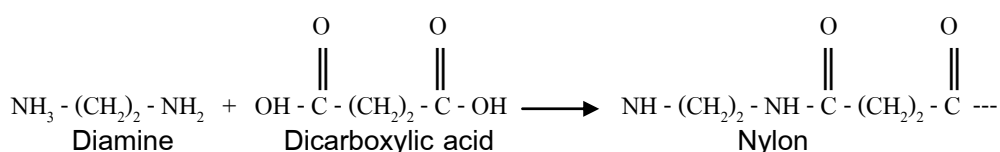
มนุษย์ได้รับเส้นใยธรรมชาติจากไหม ขนสัตว์หรือฝ้าย ต่อมาได้มีการค้นคิดเส้นใยสังเคราะห์ขึ้นมาจากสารอินทรีย์ 2 ชนิดได้แก่ อะมีนกับกรดคาร์บอกซิลิก จากนั้นมนุษย์ได้สังเคราะห์เรยอน (rayon) จากการนำเอาเซลลูโลสมาทำปฏิกิริยากับกรดแอซีติกในกรดซัลฟิวริกจะได้เส้นใยที่เรียกว่า เรยอนอะซีเตท (rayon acetate) มนุษย์ได้ใช้ลักษณะของเส้นใยสังเคราะห์มาใช้เป็นประโยชน์ดังนี้

1. เรยอน (Rayon) มนุษย์ได้มีการปรับปรุงเส้นใยเรยอนให้มีประสิทธิภาพการใช้งานให้ดีขึ้น โดยการนำเอาเซลลูโลสมาทำปฏิกิริยากับคาร์บอนซัลไฟด์ และโซเดียมไฮดรอกไซด์ ($\text{CS} + \text{NaOH}$) จะได้น้ำยาที่เหนียวซึ่งเรียกว่าวิโคส (vicose) หลังจากนั้นผ่านน้ำยาเข้มข้นไปยังกรดซัลฟิวริกจะได้สารเรยอนที่เส้นเล็ก คุณสมบัติของเส้นใยเรยอนคือใช้ทำผ้าตัดเสื้อ

2. ออลอนและอะไครแลน (Orlon and Acrilan) ออลอนเป็นชื่อทางการค้าของเส้นใยสังเคราะห์ ส่วนชื่อทางเคมีคือพอลิอะไครโลไนไตรล์ (polyacrylonitrile) ซึ่งโครงสร้างคล้ายกับไวนิลคลอไรด์ยกเว้นหมู่คลอไรด์ ($-Cl$) ถูกแทนที่ด้วยหมู่นไนไตรล์ ($-C \equiv N$) ประโยชน์ของสารชนิดนี้คือใช้ทำเสื้อสเวตเตอร์ ผ้าห่มและพรม

3. แดครอนและเทอริลีน (Decron and Terylen) เป็นชื่อทางการค้า ส่วนทางเคมีคือพอลิเอสเทอร์ ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของกรดเทอเร็ฟทาลิก (terephthalic acid) และสารไกลคอล (glycol) ดังนั้นใยชนิดนี้จึงมีคุณสมบัติทนต่อรอยขีดข่วน ทำให้เสื้อผ้าไม่ยับและรีดง่าย

4. ไนลอน (Nylon) สารไนลอนเป็นพอลิเมอร์ชนิดหนึ่ง ซึ่งถูกพัฒนาจากการสังเคราะห์ยาง องค์ประกอบพื้นฐานของไนลอนเกิดจากสารอินทรีย์ 2 ชนิดมาทำปฏิกิริยากัน คือสารไดเอมีน (diamine) ทำปฏิกิริยากับกรดไดคาร์บอกซิลิก (dicarboxylic acid) เมื่อสาร 2 สารทำปฏิกิริยากัน จะเกิดการเชื่อมพันธะเหมือนกับพันธะเปปไทด์ของโปรตีน

ส่วนสารไนลอน 66 เกิดจาก hexa-methylenediamine ทำปฏิกิริยากับ adipic acid ประโยชน์ของไนลอนสามารถใช้แทนผ้าไหม ทำเสื้อผ้า ใช้ทำพรม หวีแปรงผมและเครื่องใช้สุขภัณฑ์ต่างๆ

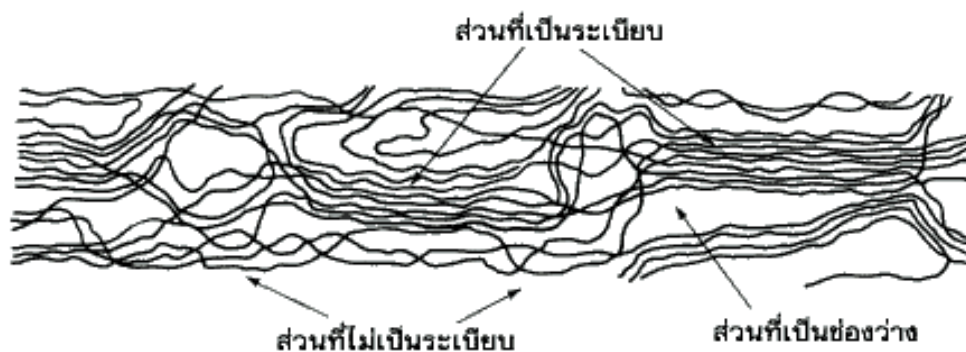
ลักษณะการจัดเรียงตัวภายในเส้นใย

1. บริเวณที่เป็นส่วนที่ไม่เป็นระเบียบ (Amorphous regions) เป็นบริเวณที่สามารถรับน้ำและความชื้น ดังนั้นจะเป็นบริเวณที่ยอมให้สีย้อมเข้าไปได้ แต่จะเป็นส่วนที่ไม่แข็งแรง

2. บริเวณที่เป็นส่วนที่เป็นระเบียบ (Crystalline regions) เป็นบริเวณที่ไม่สามารถรับน้ำ และความชื้น เป็นส่วนที่แข็งแรงของเส้นใยเนื่องจากโซ่โมเลกุลเรียงตัวเป็นระเบียบ

3. การจัดเรียงตัวของส่วนที่เป็นระเบียบตามแนวแกนเส้นใย (Orientation) เป็นบริเวณที่มีส่วนที่เป็นระเบียบเรียงตัวตามแนวแกนของเส้นใย ทำให้เพิ่มความแข็งแรงในด้านการทนแรง ดึงตามแนวแกนเส้นใย

ภาพแสดงลักษณะส่วนที่เป็นระเบียบ (ที่จัดเรียงตัวตามแนวแกนของเส้นใย) ส่วนที่ไม่เป็นระเบียบ และส่วนที่เป็นช่องว่าง

13.3 สมบัติทางกายภาพของสารพลาสติกพอลิเมอร์

13.3.1 การย่อยสลายและการนำกลับมาใช้ใหม่

อิทธิพลของการเชื่อมโยงคือ สายสารพอลิเมอร์จะมีการเชื่อมโยงซึ่งกันและกันระหว่างโมเลกุล ถ้าการเชื่อมโยงระหว่างโมเลกุลของสารพอลิเมอร์นั้นไม่มากพอจะทำให้โมเลกุลของตัวทำละลายสามารถแทรกซึมเข้าไปในโมเลกุลของสารพอลิเมอร์เหล่านั้น ซึ่งทำให้เกิดสภาพการพองตัวที่เรียกว่าวุ้น กรณีนี้สารพอลิเมอร์ต้องมีแรงดึงดูดระหว่างสายโซ่โมเลกุลสูง แต่ถ้าแรงกระทำระหว่างตัวทำละลายกับสารพอลิเมอร์มากกว่าแรงดึงดูดระหว่างสายโซ่โมเลกุลในสารพอลิเมอร์กันเอง จะทำให้สารพอลิเมอร์นั้นละลายในตัวทำละลาย ซึ่งความสามารถในการละลายของสารพอลิเมอร์ขึ้นอยู่กับขนาดและน้ำหนักโมเลกุลของสารพอลิเมอร์

การย่อยสลายสารพอลิเมอร์

การย่อยสลายสารพอลิเมอร์ เป็นการเปลี่ยนแปลงสมบัติในลักษณะที่มีการแตกออกของโครงสร้างหลังจากที่นำพอลิเมอร์นั้นไปใช้แล้ว การย่อยสลายในสารพอลิเมอร์

การย่อยสลายโดยใช้พลังงานความร้อน พอลิเมอร์ที่ใช้งานกับอุณหภูมิสูง ๆ จะเกิดการย่อยสลายโดยสายโซ่โมเลกุลจะแตกออกหรือฉีกขาด ทำให้น้ำหนักโมเลกุลลดลง

การย่อยสลายโดยใช้พลังงานกล พอลิเมอร์ที่มีสายโซ่ยาวๆ บางครั้งเมื่อได้รับแรงกระทำภายนอกอาจทำให้เกิดการย่อยสลายได้ ซึ่งเป็นผลให้น้ำหนักโมเลกุลลดลง

การย่อยสลายโดยพลังงานจากรังสี พอลิเมอร์ที่นำไปใช้งานส่วนมากจะต้องถูกแสงเกือบทั้งสิ้น พลังงานรังสีเพียงพอที่จะสลายพันธะระหว่างคาร์บอนแล้วเกิดเรดิคัล (radical) ขึ้นทำให้ผิวเปราะและแตกกระแหงในที่สุดก็จะหลุดเป็นผง

การนำสารพอลิเมอร์กลับมาใช้ใหม่

พอลิเมอร์ประเภทเทอร์โมพลาสติกโดยมากสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งนี้หลักสำคัญในการนำกลับมาใช้ใหม่เพื่อให้เกิดประสิทธิผล ประกอบด้วยขั้นตอนการเก็บวัสดุที่ใช้แล้ว การแยกสิ่งเจือปน ออกได้ง่าย และการทำให้เกิดตลาดเพื่อให้อุตสาหกรรมกระบวนการหรือนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งนี้พลาสติกที่นำกลับมาใช้ใหม่ จะต้องมีการแสดงชนิดของพลาสติกที่ใช้ โดยทำเป็นรูปสามเหลี่ยมที่มีลูกศรอยู่สามด้าน (three sided triangular arrow) เพื่อแยกรหัสที่แตกต่างออกจากกันมีตัวเลขอยู่ตรงกลางและมีตัวอักษรอยู่ข้างใต้ เพื่อแสดงเรซินที่ใช้ทำภาชนะนั้น ดังแสดงในตารางที่ 13.2

ตารางที่ 13.2 แสดงเรซินที่ใช้ทำภาชนะนั้น

รหัส	เรซิน	การนำไปใช้
1	PETE (polyethylene terephthalate)	ภาชนะสำหรับใส่เครื่องดื่ม ภาชนะสำหรับใส่อาหารร้อน เป็นต้น
2	HDPE (high density polyethylene)	ขวดใส่นม ขวดใส่น้ำยาล้างจาน ขวดใส่น้ำมันของเด็กเล่น และ ถังพลาสติก เป็นต้น
3	V (Vinyls)	ภาชนะห่ออาหาร และขวดใส่น้ำมันพืช เป็นต้น
4	LDPE (low density polyethylene)	ภาชนะห่ออาหารที่หัดตัวได้ ถังพลาสติก และ ถังใส่เสื้อผ้า เป็นต้น

5	PP (polypropylene)	ภาชนะสำหรับใส่เนยเทียมและโยเกิร์ต ถุงใส่ของชำ, หมวก เสื้อที่ทำด้วยเส้นใย และภาชนะห่ออาหาร เป็นต้น
6	PS (polystyrene)	เครื่องใช้พลาสติก ไม้แขวนเสื้อ ถ้วย และ จานโฟม เป็นต้น
7	อื่นๆ	พอลิเมอร์ผสม และ พอลิเมอร์อื่นๆ เช่น : PC, ABS, PPO/PPE เป็นต้น

ส่วนพลาสติกเป็นประเภทเทอร์โมเซต ไม่สามารถนำกลับมาหลอมใหม่ได้ แต่สามารถนำมาเป็นสารเติมทำให้สมบัติของพลาสติกผสมดีขึ้น โดยทั่วไปเมื่อพลาสติกที่นำมาผสมมีมากชนิดสมบัติที่ได้จึงแตกต่างกัน พลาสติกมีทั้งประเภทที่มีขั้ว (เช่นขวด PET เป็นต้น) และไม่มีขั้ว (เช่น HDPE เป็นต้น) จึงไม่สามารถรวมเป็นเนื้อเดียวกันได้ จำเป็นต้องเติมสารช่วยผสมลงไปเพื่อให้ผสมกันดีขึ้น

สารพอลิเมอร์ส่วนใหญ่จะใส่สารเติมแต่ประเภทสเตบิไลเซอร์ (Stabiliser) ลงไปเพื่อป้องกันการเสื่อมสลายของวัสดุพอลิเมอร์เมื่ออยู่ภายใต้ความร้อน รังสีอัลตราไวโอเลต (ultraviolet) และอากาศ การเสื่อมเหล่านี้สังเกตจากการเปลี่ยนสี สมบัติทางเชิงกลลดลง การเกิดรอยร้าวที่ผิววัสดุเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างของสารสเตบิไลเซอร์ ได้แก่ สีผงซึ่งเป็นสารอินทรีย์ของโลหะออกไซด์และเกลือของโลหะเป็นหลัก จะมีความทึบแสงที่สุด ทนต่อความร้อนและแสงแดด เช่น ไทตาเนียมออกไซด์ (titanium oxide, TiO_2) iron oxide เพื่อให้สีเหลือ สีน้ำตาลและสีแดง หรือสารคาร์บอนแบค (carbon black) ซึ่งเป็นตัวดูดซับการแผ่รังสีของอัลตราไวโอเลตสำหรับผลิตชิ้นงานที่ต้องการมีสีดำ